

Sosiaali- ja terveysministeriö  
kirjaamo.stm@gov.fi

**Viite: VN/22496/2026 - kirjallinen lausunto**

**Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 113/2025 vp) täydentämisestä**

**Vammaisten naisten valtakunnallisen yhdistyksen – Rusetti ry:n lausunto**

Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys – Rusetti ry kiittää mahdollisuudesta lausua esityksen täydentämisestä koskevasta esityksestä.

Rusetti ry on erittäin huolissaan vammaisten henkilöiden perus-, ihmis- sekä itsemääräämisoikeuden kunnioittamisesta ja toteutumisesta tämän lakimuutoksen osalta. Myös kotirauhan, yksityisyyden sekä perhe-elämän suoja vaarantuu.

Rusetti ry haluaa muistuttaa, että vammaiset henkilöt ovat asiakasryhmänä merkittävästi erilainen kuin vanhuspalveluiden asiakasryhmä. Vammaisen henkilön palvelujen tarve on koko elämän mittaista ja toistuvaa, kun taas vanhuspalvelun käyttö sijoittuu elämänkaaren loppuun suhteellisen lyhyeksi ajaksi, muutamasta kuukaudesta muutamaan vuoteen. Vammaisten henkilöiden palvelut tukevat henkilön itsenäisyyttä, itsenäistä toimintakykyä, toimijuutta ja osallisuutta; ne perustuvat itsemääräämisoikeuteen. Vanhuspalvelut puolestaan perustuvat hoivaan ja hoitoon sekä huolenpitoon.

Olemme seuranneet tämän lainvalmistelun eri vaiheita ja yhtyneet monen eri vammaisjärjestön sekä oikeusasiamiehen ja oikeusministeriön esittämään huoleen sosiaalihuollon asiakkaan oikeuksien toteutumisesta. Vaikka esitystä on nyt muokattu ja täydennetty, ei se edelleenkään vastaa sosiaalihuollon asiakkaan kannalta keskeiseen kysymykseen: Joutuuko asiakas tämän ehdotetun uuden sääntelyn myötä pakotetuksi tilanteeseen, jossa hän joutuu käytännössä luopumaan perusoikeuksien tehokkaasta turvasta ja hyväksymään kotirauhaa ja yksityisyyden suojan ydintä murentavan teknologian käyttöönnoton saadakseen sosiaalipalveluita? Joihin hän on lain mukaan muutenkin oikeutettu vammasta johtuvan toimintarajoitteen vuoksi. Lausuntokierroksella laillisuusvalvojat ja oikeusministeriö ovat esittäneet samansisältöisen kysymyksen. Tämä esitys ei anna siihen vastausta.

Olemme koonneet tähän lausuntoon keskeisimmät huomiot esitykseen liittyen.

**3 § 8 kohta – Määritelmät**

Sosiaalihuoltolain 3§ määritelmissä kohdassa on kirjattu seuraavasti 8) *teknologisella ratkaisulla asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa käytettäviä sähköisiä laitteita, ohjelmistoja, palveluita ja järjestelmiä*. Määritelmä on edelleen liian epäselvä ja määrittelemätön. Esimerkiksi mitä tarkoitetaan palvelulla, joka on teknologinen ratkaisu?

### 39 § - Asiakassuunnitelma

Rusetti ry on huolissaan, että laki velvoittaa kaikissa tapauksissa etsimään teknologista ratkaisua, eikä arvioimaan, milloin siitä pitäisi luopua. Perustelut kyllä toteavat, että arvioinnissa on tarvittaessa perusteltava, miksi teknologiaa ei käytetä, mutta oletusarvo teknologisen ratkaisun käytöstä on silti säilytetty.

Pykälästä puuttuu viittaus palvelutarpeenarvioinnin yhteydessä SHL 36 § 4 mom. velvollisuuksiin selvittää asiakkaalle erilaiset vaihtoehdot palvelujen toteuttamisesta ja niiden vaikutuksista asiakkaalle ymmärrettävällä tavalla.

Edellä mainittujen asioiden lisäksi, esityksessä tulisi huomioida sosiaalihuoltolain uudistuksessa esitettyjen kevennysten vaikutus asiakassuunnitelmaan ja asiakasprosessiin.

### 47 § - Yleiset edellytykset teknologisten ratkaisujen käyttämiselle asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa

Perustuslakivaliokunta katsoi, että silloin, kun asiakas ei ymmärrä eikä kykene antamaan suostumustaan, laissa tulee yksilöidä asialliset, asiakkaan hoivan ja hoidon laatuun kiinnittyvät edellytykset sille, että häntä saa seurata. Lisäys tulisi olla konkreettinen: mistä hoivan tai hoidon piirteestä seuraa, että juuri tätä asiakasta saa seurata. 47 d §:n 2 momentti vastaa näin:

*”...voidaan 47 a – 47 c §:ssä tarkoitettuja teknologisia ratkaisuja ottaa käyttöön vain, jos se on yksilöllisesti arvioidun hoidon, huolenpidon tai turvallisuuden turvaamiseksi välttämätöntä ja jos se on oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.”*

Tämä on perusoikeuksien yleinen rajoitusteksti kirjoitettuna pykälämuotoon. Se ei yksilöi mitään. Ilmaus ”yksilöllisesti arvioitu” siirtää yksilöinnin lain tasolta työntekijän harkintaan, eli sinne, mistä perustuslakivaliokunta ja oikeusasiamies ovat koko prosessin ajan yrittäneet sen siirtää pois.

Esitys myöntää tämän suoraan. Sivulla 31 todetaan, ettei välttämättömyyttä ”ole mahdollista tyhjentävästi määritellä säännöksessä”, ja välttämättömyyden sisältö avataan vain perusteluissa. Perusteluihin kirjattu rajausta siitä, että riittämätön henkilöstö ei voi koskaan olla välttämättömyyden perusta, mutta se ei sido soveltajaa eikä tuomioistuinta samalla tavalla kuin säädösteksti.

Sen vuoksi vähintään kaksi olennaista rajausta ainakin siitä, että henkilöstövaje ei ole peruste ja että pelkkä hyödyllisyys ei riitä, on kirjattava itse säädöstekstiin.

Ehdotamme pykälään kirjattavaksi eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen lausunnon mukaisesti:

*”... mikäli teknologialla on perusoikeuksia rajoittavia ulottuvuuksia, hyväksyttävä rajoittamisen peruste ei ole se, että teknologian käyttöönotolla voidaan vähentää henkilöstön määrää.”*  
(EOAK/7061/2025, 12.11.2025)

Toinen huolenaiheemme koskee asiakkaan oikeutta kieltäytyä teknologisten ratkaisujen käyttöönotosta. Pykälästä ei käy selkeästi ilmi, voiko teknologisten ratkaisujen käyttöönotto olla edellytys palvelujen saamiselle. Tähän kysymykseen ei perusteluissa ole vastausta, mikä herättää huolen asiakkaan oikeuksien ja edun (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 8 §) toteutumisesta. Huoli herää etenkin sen takia, että laissa on selkeä säästötavoite.

### 47 a § - Asiakkaan ohjaaminen, avustaminen ja auttaminen etänä teknologisen ratkaisun avulla

Artiklan teksti kohdistuisi selkeästi vammaispalvelulain mukaiseen henkilökohtaiseen apuun, koska pykälän mukaan avustamista toteutetaan säännönmukaisesti etänä asiakkaan jokapäiväisessä elämässä. Teknologiset ratkaisut eivät voi koskaan korvata henkilökohtaista apua.

Pykälän perusteluissa korostetaan palvelun toteuttamista osittain tai kokonaan etäyhteydellä. Lisäksi pykälästä puuttuu kokonaan teknologisten ratkaisujen käytön rajoitukset, jotka löytyvät pykälistä 47 b §, 47 c § ja 48 §. Tämä herättää suuren kysymyksen: käytetäänkö tätä pykälää niin

että, asiakkaan on käytännössä pakko ottaa teknologiset ratkaisut käyttöön saadakseen hänelle kuuluvia sosiaalihuollon palveluita?

Rusetti ry:tä huolestuttaa erityisesti saniteettitilojen rajauksen puute tässä pykälässä. Saniteettitilat on vakiintuneesti arvioitu kuuluvan vahvemman yksityisyyden suojan piiriin. Esityksen perusteluissa aukkoon viitataan suoraan, joten asiassa ei ole tulkinnanvaraa (s. 37):

*”Jos asiakkaan palvelussa olisi käytössä 47 c §:ssä tarkoitettu teknologinen ratkaisu, olisi sen käyttäminen sallittua myös yhteisissä tiloissa mukaan lukien saniteettitilat, koska tällaisen ratkaisun käyttäminen näissä tiloissa ei ole erikseen kiellettyä.”*

Perustelu on rakenteeltaan käänteinen suhteessa perusoikeuksien rajoitusoppiin. Perusoikeuteen puuttuminen ei ole sallittua siksi, ettei sitä ole erikseen kielletty; se on sallittua vain, jos siitä on nimenomaisesti ja tarkkarajaisesti säädetty. Lopputulos on myös epäjohdonmukainen: lyhyt kuvayhteys hyvinvoinnin tarkistamiseksi on WC:ssä kielletty, mutta jatkuva äänen ja liikkeen havainnointi ei ole.

Rusetti ry ehdottaa, että pykälään lisätään teksti saniteettitiloissa kuvaamisen kiellosta seuraavasti:

*.....voi säännönmukaisesti etänä ohjata, avustaa ja auttaa asiakasta hänen jokapäiväisessä elämässään. [Kuvayhteyttä ei saa käyttää saniteettitiloissa.] Jos asiakkaan ei perustellusti arvioida kykenevän avaamaan yhteyttä oma-aloitteisesti.....*

#### **47 c § - Asiakasta havainnoivien teknologisten ratkaisujen käyttö asiakkaan hoivan, huolenpidon tai turvallisuuden varmistamiseksi**

Rusetti ry:tä huolestuttaa erityisesti saniteettitilojen rajauksen puute tässä pykälässä, samoin kuin pykälässä 47 a. Saniteettitilat on vakiintuneesti arvioitu kuuluvan vahvemman yksityisyyden suojan piiriin. Esityksen perusteluissa aukkoon viitataan suoraan, joten asiassa ei ole tulkinnanvaraa (s. 37):

*”Jos asiakkaan palvelussa olisi käytössä 47 c §:ssä tarkoitettu teknologinen ratkaisu, olisi sen käyttäminen sallittua myös yhteisissä tiloissa mukaan lukien saniteettitilat, koska tällaisen ratkaisun käyttäminen näissä tiloissa ei ole erikseen kiellettyä.”*

Perustelu on rakenteeltaan käänteinen suhteessa perusoikeuksien rajoitusoppiin. Perusoikeuteen puuttuminen ei ole sallittua siksi, ettei sitä ole erikseen kielletty; se on sallittua vain, jos siitä on nimenomaisesti ja tarkkarajaisesti säädetty. Lopputulos on myös epäjohdonmukainen: lyhyt kuvayhteys hyvinvoinnin tarkistamiseksi on WC:ssä kielletty, mutta jatkuva äänen ja liikkeen havainnointi ei ole.

Rusetti ry ehdottaa, että pykälään lisätään teksti saniteettitiloissa kuvaamisen kiellosta seuraavasti:

*...yksilöllisesti arvioidun hoivan, huolenpidon tai turvallisuuden varmistamiseksi tarpeen ja teknologisella ratkaisulla voidaan parantaa asiakkaan hoivan, huolenpidon tai turvallisuuden oikea-aikaista toteutumista. [Kuvayhteyttä ei saa käyttää saniteettitiloissa.] Teknologinen ratkaisu saa välittää tiedon ainoastaan....*

Teknologisen ratkaisun käytöstä on vielä huomioitava se seikka, kuinka invasiiviseen toimeen artikla antaa valtuutuksen: saadaan käyttää asiakkaan liikettä, ääntä, toimintakykyä, olosuhteita tai sijaintia koskevien tietojen jatkuvaa havainnointia mahdollistavia teknologisia ratkaisuja. Pykälässä tulee tarkentaa tätä jatkuvan valvonnan määritelmää tarkkarajaisemmin.

#### **47 d § - Teknologisten ratkaisujen käyttöönotosta päättäminen**

Perustuslakivaliokunta totesi, että silloin, kun asiakas ei ymmärrä eikä kykene antamaan suostumustaan, laissa tulisi yksilöidä asiakkaan hoivan ja hoidon laatuun kiinnittyvät edellytykset sille, että häntä saa seurata. Yksilöinti tulee olla hyvin konkreettinen: mistä hoivan tai hoidon piirteestä seuraa, että juuri tätä asiakasta saa seurata. 47 d §:n 2 momentti vastaa näin:

*”...voidaan 47 a – 47 c §:ssä tarkoitettuja teknologisia ratkaisuja ottaa käyttöön vain, jos se on yksilöllisesti arvioidun hoidon, huolenpidon tai turvallisuuden turvaamiseksi välttämätöntä ja jos se on oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.”*

Tämä on perusoikeuksien yleinen rajoitustesti kirjoitettuna pykälämuotoon. Se ei yksilöi mitään. Ilmaus ”yksilöllisesti arvioitu” siirtää yksilöinnin lain tasolta työntekijän harkintaan, eli sinne, mistä perustuslakivaliokunta ja oikeusasiamies ovat koko prosessin ajan yrittäneet sen siirtää pois.

Esitys myöntää tämän suoraan. Sivulla 31 todetaan, ettei välttämättömyyttä ”ole mahdollista tyhjentävästi määritellä säännöksessä”, ja välttämättömyyden sisältö avataan vain perusteluissa. Perusteluissa oleva rajausta siitä, että riittämätön henkilöstö ei voi koskaan olla välttämättömyyden perus on sisällöllisesti oikea ja tärkeä, mutta se ei sido soveltajaa eikä tuomioistuinta samalla tavalla kuin säädösteksti.

Edellä mainituin perustein, Rusetti ry vaatii, että päätöksenteko tilanteessa silloin kun asiakas ei ymmärrä eikä kykene antamaan suostumustaan, tulee siirtää monialaisen ja moniammatillisen työryhmän päätettäväksi eikä yksittäiselle työntekijälle.

#### **48 § - Tekninen laitevalvonta sosiaalihuollon toimintayksiköiden yhteisissä tiloissa**

Rusetti ry haluaa muistuttaa, että toimintayksikön asukkaat ovat erilaisia toimintakyvyltään ja täten teknisestä valvonnasta olevan ilmoituksen tulee vastata asukkaiden erilaisia toimintakykyjä. Pelkkä ”*näkyvällä tavalla*” ei riitä.

Rusetti ry ehdottaa pykälän kirjausta korjattavaksi seuraavasti:

*Teknisestä valvonnasta ja sen toteuttamistavasta on ilmoitettava **[näkyvällä sekä asukkaiden kannalta saavutettavalla]** tavalla niissä tiloissa, joissa sitä käytetään.*

#### **Perhe-elämän ja yksityisyyden suoja**

Pykäläteksteissä on täysin sivuutettu muiden kuin sosiaalipalvelun asiakkaan yksityisyyden suoja ja oikeus olla valvonnan ulottumattomissa. Kirjaukset eivät ota riittävästi kantaa samassa taloudessa asuvien puolisoitten, kumppaneiden tai lasten oikeuksista. Lisäksi tulee huomioida asiakkaan luona vierailevat tuttavat, työntekijät tai muut henkilöt. Heidän oikeusturvaansa ei ole riittävästi huomioitu.

#### **Asiakasmaksut sekä teknologisten ratkaisujen kustannukset**

Rusetti ry huomauttaa, että mikäli asiakkaalle on myönnetty vammaispalvelulain nojalla sosiaalipalvelua, tämä palvelu on asiakkaalle maksuton. Palveluita järjestettäessä tulee varmistaa, että asiakkaalla on tosiasiallinen mahdollisuus käyttää palveluja ilman, että kustannukset muodostuvat palvelun käytön esteeksi.

Pykälästä ei käy selkeästi esille teknologisten ratkaisujen asiakkaalle koituvat kustannukset. Teknologiset ratkaisut eivät ole halpoja, jos niihin joudutaan tekemään mukautuksia asiakkaan toimintakyvyn takia. Tämän vuoksi kustannukset voivat nousta moninkertaisiksi. Laista ei käy selkeästi ilmi mikä osa teknologisesta ratkaisusta jää asiakkaan kustannettavaksi ja mikä hyvinvointialueen tai palveluntuottajan kustannettavaksi. Vammaisten henkilöiden osalla tulee huomioida erilaiset esteettömyys- ja saavutettavuustarpeet sekä uusien teknologioiden integroiminen jo asiakkaan käytössä olevien ratkaisujen kanssa.

Suomessa on paljon paikkakuntia, jossa mobiilidataverkko ei toimi ja ainoa vaihtoehto on asentaa kiinteä yhteys ns. valokuitu. Pitää myös huomioida, että osa asiakkaista asuu vanhoissa rakennuksissa, joissa sähköverkko ei ole riittävä tuottamaan virtaa uusille laitteille ja tämän takia syntyy rakennuskustannuksia.

#### **Tietosuoja ja tietoturvariskit**

Rusetti ry on huolissaan teknologisten ratkaisujen tietoturvasta ja asiakkaan tietosuojasta. Pykälissä ei huomioida riittävästi teknologisten ratkaisujen tietosuojaa, tietoturvaa ja varautumista häiriötilanteisiin. Teksteistä ei käy selkeästi ilmi, mikä taho vastaa teknologisten ratkaisujen kilpailutuksesta, hankinnasta, ylläpidosta, käytettävyyden varmistamisesta, toiminnan valvonnasta sekä ennen kaikkea käytön koulutuksesta. Teknisten ratkaisujen toimimattomuus vaarantavat palvelut ja voivat johtaa hengenvaaralliseen tilanteeseen.

**Lopuksi**

Rusetti kannattaa teknologian hyödyntämistä silloin, kun teknologia lisää vammaisen henkilön itsenäisyyttä, osallisuutta ja turvallisuutta. Teknologian tulee kuitenkin olla aidosti saavutettavaa, eikä teknologian saavutettavuuden puutetta saa siirtää asiakkaan, henkilökohtaisen avustajan tai läheisen vastuulle.

Tämä lainsäädäntöehdotus jättää kuitenkin liian avoimeksi mahdollisuuden asiakkaan perusoikeuksien rajoittamisen. Meiltä puuttuu kansallisesti olennaisen tärkeä lainsäädäntö itsemääräämisoikeudesta, tätä myös perustuslakivaliokunta korosti lausunnossaan. Esitys tunnistaa vain itsemääräämisoikeuden teknologiamyönteiseen suuntaan.

Rusetti ry huolestuneena toteaa, että lain valmistelussa ja pykäläteksteissä on sivuutettu ja ymmärretty väärin YK:n vammaisyleissopimuksen velvoitteet. Lain valmistelussa ei myöskään ole toteutettu vammaisvaikutusten arviointia, joka olisi vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisen kannalta erittäin tärkeää.

Helsingissä 21.8.2026

Anne Välimäki  
puheenjohtaja

Anni Täckman  
järjestöpäällikkö

Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys – Rusetti ry

lisätiedot: järjestöpäällikkö Anni Täckman [anni.tackman@rusettiry.fi](mailto:anni.tackman@rusettiry.fi) p. 044 719 0412